

УДК 725.381

Болотов Г. І.

Доцент кафедри містобудування НАУ, канд. арх.
bolotovgi@gmail.com, orcid.org/0000-0001-7312-3456

РОЛЬ ЕСТЕТИЧНОЇ АЛЬТЕРНАТИВИ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ УРБАНІЗОВАНИМ ПРОСТОРОМ ТА ЙОГО ГАРМОНІЗАЦІЇ

Анотація: в проведеному дослідженні розглядається доцільність застосування естетичної альтернативи в процесі управління урбанізованим простором в окремих регіонах задля його упорядкування та гармонізації на основі співоставлення концептуальних теоретичних розробок трьох всесвітньо відомих вчених - енциклопедистів: І. К. Бистрякова, В. В. Евсюкова, А. П. Мардера.

Бистряков І.К. український економіст–дослідник та практик, доктор економічних наук, професор, замісник директора по науковій роботі «Інститута економіки природовикористання та сталого розвитку НАН України», автор безлічі публікацій, який бере активну участь у рішенні першочергових та стратегічних завдань, що стоять перед економікою нашої країни. Серед свіжих, актуальних публікацій Бистрякова І. К., були відібрані дві, у яких розглядаються проблеми управління урбанізованими просторами в регіонах з використанням естетичної складової: «Економічний простір регіона: нова дослідницька парадігма» та «Естетична парадігма управління урбанізованим простором».

Другим представником даного дослідження обран російський філософ, історик – Евсюков В. В. (кандидат історичних наук), який займався науковою діяльністю у Сибірському відділенні інститута історії, філології та філософії Академії наук Росії. Він видав історико-філософський трактат: «Міфи про свіобудову: Всесвіт у релігійно-міфологічному уявленні».

В якості третього представника був обраний український вчений (доктор архітектури, професор), енциклопедист радянської доби, Мардер А.П., присвятивший свої роботи естетичним проблемам архітектури. Його головний внесок до науки - монографія: «Естетика архітектури: Теоретичні проблеми архітектурної творчості» - яскравий результат багатолітньої наукової праці, в якій він знадливо виклав, ретельно та глибоко обґрунтовані концептуальні положення про естетичну природу архітектури. Ці положення в більшості своїй адекватні положенням, висунутими іншими всесвітньо відомими філософами, зодчими, художниками.

Співставлення аргументованих позицій трьох корифеїв науки для з'ясування доцільності активного застосування естетичної альтернативи при

управленні складним, урбанізованим простором та його гармонізації слід вважати правомірним.

Ключеві слова: доцільність, використання, естетична альтернатива, управління, гармонізація, урбанізований простір, співставлення, концептуальні, теоретичні розробки, всесвітньо відомі, вчені-енциклопедисти, І. К. Бистряков, В.В. Евсюков, А. П. Мардер, правомірність.

Актуальність дослідження полягає в визначеності вагової ролі естетичної альтернативи для управління складним, урбанізованим простором та його гармонізації, що розкриває додаткові аспекти щодо покращення якості та ефективності отриманих результатів за рахунок, активізації людського фактору, врахування психо-естетичних особливостей сприйняття при формуванні творчого колективу та створення комфортних умов перебування в навколишньому просторі.

Постановка проблеми. Проблемою активізації естетичної складової в процесі управління урбанізованим простором, при прийнятті важливих рішень організаційного плану та упорядкування, гармонізації середовищного оточення, турбує багатьох всесвітньо відомих вчених та практиків.

В даному разі, для з'ясування цієї проблеми вирішено скористатись накопиченим досвідом визнаних, всесвітньовідомих фахівців в цієї сфері, співставивши їх набутки для отримання відповідних результатів.

Основні результати дослідження.

На першому етапі дослідження здійснено вибір вчених - енциклопедистів, які безпосередньо займалися естетичними проблемами. З визначених А. П. Мардером 142 представників [12,- С 209 - 214], капітальні видання по естетиці зробили лише М.Г. Бархін, В. Л. Глазичев, А.В. Іконників, а серед українців – В.С.Ясієвич. Але, враховуючи, що саме А.П. Мардером зроблена монографія по естетиці, що стала визнаним твором, в якому сконцентровані думки та нароби згаданих авторів, рахуємо за доцільне віддати саме йому перевагу у цьому відборі.

З російського боку перевага ввідана В.В.Евсюкову, оскільки він належить до історико – філософського напрямку досліджень і представляє своєрідний історично вагомий регіон – Сибірське відділення Академії наук Росії. Його книга: «Міфи про світобудову...» [9] стала головною «фішкою» радянської доби для духовно продвинутих людей.

І. К. Бистряков, який активно вирішує економічно-естетичні проблеми сьогодення не тільки на Україні, ай у світі, опанує докторські дисертації,

містобудівного, художньо-естетичного спрямування, визнан за головного в цьому міні дослідженні.

Із свіжих, актуальних публікацій Бистрякова І. К., були відібрані дві, в яких розглядаються проблеми управління урбанізованим простором у регіонах з використанням естетичної альтернативи: «Економічний простір регіона: нова дослідницька парадігма» [3] і «Естетична парадігма управління урбанізованим простором» [4].

Бистряков І. К. в своїй статті «Економічний простір регіону: нова дослідницька парадігма» доводить, що в наш час відбувається поступова зміна базових орієнтирів розвитку регіонів, які потребують свого методологічного осмислення та обґрунтування. На регіональному рівні, що характеризується, притаманним йому, особливостями, пов'язаними з необхідністю пошуку форм гармонізації різнохарактерних інтересів, важливо виявити та задіяти сховані системні організаційно-управлінські можливості підвищення ефективності регіонального розвитку. Від оперативного вирішення цих питань залежить позитивна спрямованість процесу життєдіяльності не тільки в цьому осередку, а й в країні в цілому [6,8,10,11, 13, 15, 16,17].

Мова йде про, перш за усе, так званий «кластерний підхід», що виник як виробничо-територіальний комплекс, а зараз, все частіше розглядається як метод стратегічного, просторового розвитку, якому притаманне динамічне, векторне спрямування. При цьому, слід відзначити, що завдяки багатомірній, різноплановій діяльності людини, яку вона здійснює на землі, простору стали притаманні такі нові властивості як формування, зміни та розвиток[3].

Автор слушно рахує, що оскільки регіональний простір, є сукупністю диференцьованих просторових екологічних, економічних, соціальних підсистем, то при їх комплексному дослідженні необхідно, здійснювати паралельно трьома блоками, а саме:

- Визначення сеціфіки кожної просторової складової, пріоритетні елементи, що її складають, розробити агрегативні показники для достовірного оцінювання системи;
- Дослідити інтегровані процеси в системній взаємодії просторів, охоплюючи перспективні проблеми, пов'язані з виявленням перспективних форм організації господарчої системи регіона та його складових частин з розробкою моделі просторового розвитку регіону;
- Розробити проект реалізації просторового розвитку регіону, де доцільний вибір принципів управління будується у відповідності до сопряжної моделі просторового розвитку регіону з комбінаторикою сукупності

засобів, що застосовуються в процесі організації диференцьованих просторів розвитку [3].

Такий системний підхід дає змогу отримати більш конкретні, детерміновані результати, але, як на наш погляд, тут необхідно задіяти і естетичну альтернативу, яка буде сприяти досягненню вагомих результатів, оскільки буде врахован саме чоловічий фактор, що знайшло відображення у іншій статті Бистрякова І.К.: «Естетична парадігма управління урбанізованим простором» [4].

Головним завданням на думку автора, є розкриття суттєвих позицій на основі застосування системного аналізу в діючих соціально-економічних процесах, у відношеннях поміж людьми, які взаємодіють між собою в межах певних територіальних утворень, здійснюючи управління урбанізованим простором. При цьому має бути врахован режим розвитку території і характер людських відношень, який має бути спрямований на досягнення умов самоорганізації соціума.

Об'єктом естетизації правомірно визначен простір, який розглядається з точки зору опановуючого його суб'єкту, з притаманними йому структурою та властивостями. В даному разі досліджуються такі поняття як актуальність, потенціальність та абстрактність з одного боку і процесність, ситуаційність та системність – з другого. Це дає змогу визначитись в подальшому з відповідним естетичним інструментарієм, доцільним у тому чи іншому випадку (рис. 1), орієнтуючись на тріаду: емоції – розум – діяльність [2,5,7,18,19,20,21].

Запропонована категорійність понять, характерна для філософсько-філологічного застосування, безумовно доречна і має право на існування, але з точки зору практики архітектурного проектування, в даному випадку, на наш погляд, ефективніше використовувати механізм гармонізації з застосуванням матриці психотипів, визначеної на основі аналізу творчості виданих, всесвітньо відомих майстрів архітектури (О.Німейєра, К. Танге, Ф. Л. Райта, А. Гауді).

Така матриця має чотири основних психотипа: «Творців», «Прагматиків», «Інтелектуалів» та «Романтиків», кожний з яких доповнюється трьома підтипами [1]. Це дає змогу, враховуючи різновекторні психоестетичні здатності людини, створювати ефективно діючі колективи для вирішення завдань в сфері управління а також при упорядкуванні і гармонізації урбанізованого простору, в якому функціонує багато негативних компонентів. Досвід позитивного застосування принципу психотипічної організації в управлінні накопичен в США.

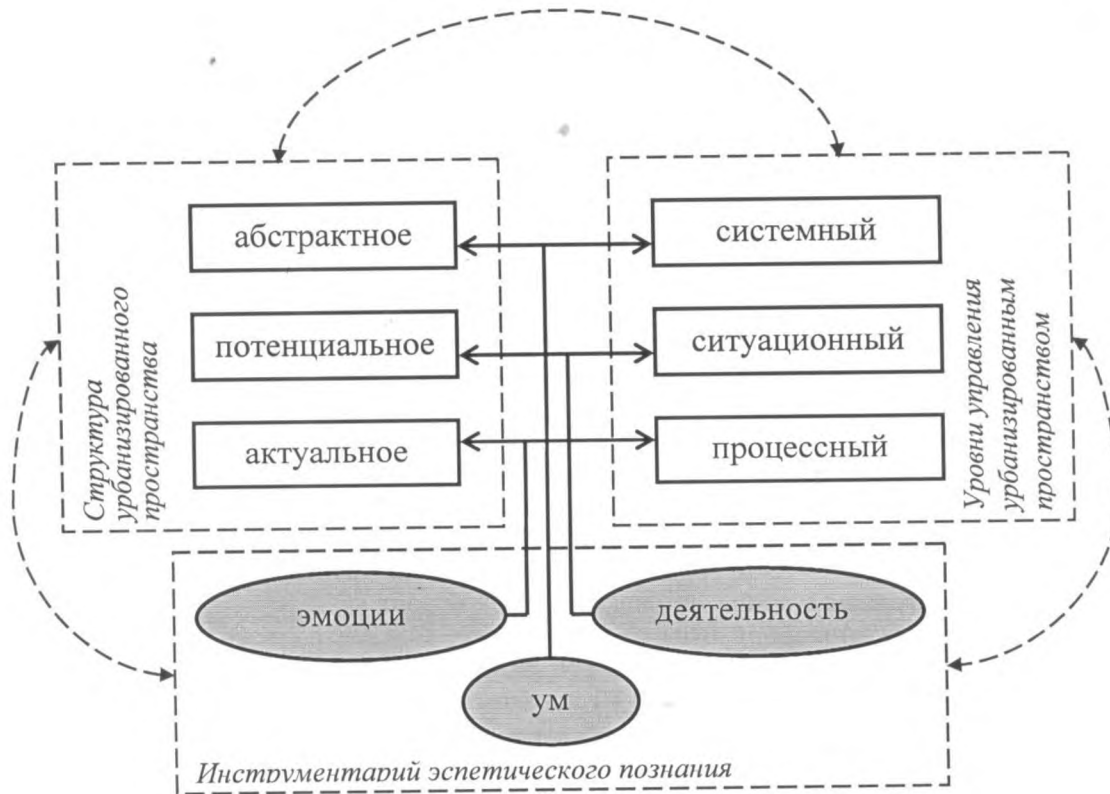

Рис. 1. Принципова схема взаємодії естетичного на управління урбанізованим простором (за Бистряковим І. К.)

Евсюков В.В. в книзі: «Міфи про світобудову...», вважає, що в історико-філософському контексті, слово має величезне значення, як головне інформаційне джерело, носій сакрального змісту. Тому його історики, філологи та філософи, рахують за головний індифікаційний важель та на нього спираються повсякчасно. Але, при цьому, не можна ігнорувати і графоаналітичні методи (графіки, схеми), що дають змогу краще ніж вербальним засобом, висвітлювати динаміку процесу, його зв'язки з іншими чинниками та показниками. Особливо вони якнайкраще відображають механізм гармонізації простору. За Евсюковим В.В, [9,- С.62] геометричне структурування існуючого стану простору, починається з визначення графічним засобом, структурних зв'язків, в результаті чого створюються своєрідна, достатньо складна мережа, яка в подальшому, приводиться до гармонійного стану завдяки колективної медитації духовно продвинутих людей. За езотеричною концепцією, такий механізм використовується в східних (індуїських) практиках, з якими був знайомий дослідник із Сибіру. Графічна інтерпретація цього процесу надана у раніше згаданій книзі автора (Рис.2).

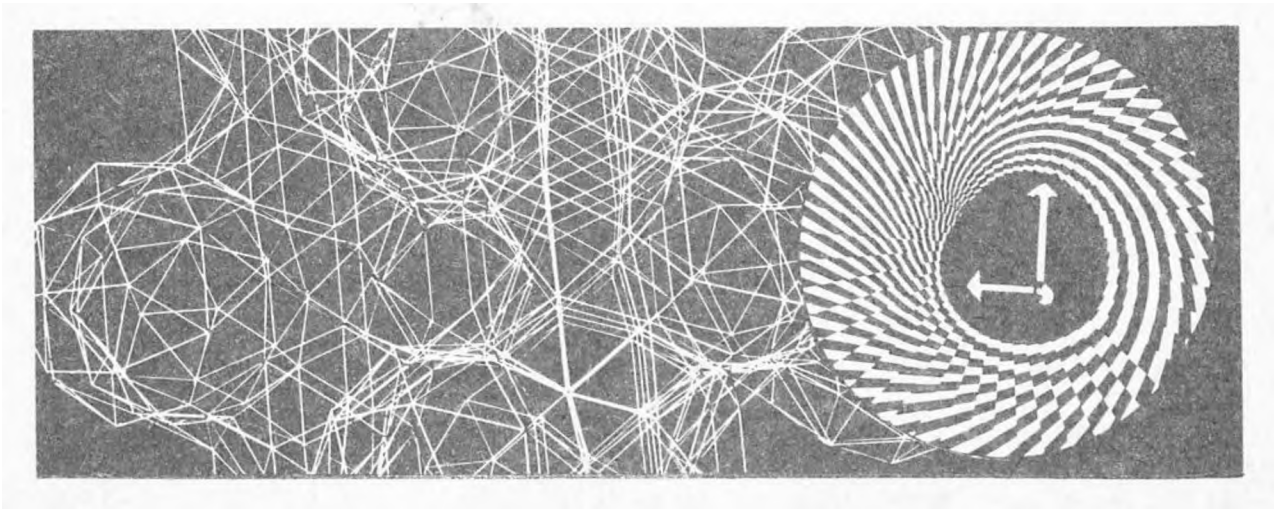

Рис. 2. Графічний метод гармонізації простору (за В.В. Евсюковим)

Мардер А.П. в розділі: «Естетика архітектурної форми» книги: «Естетика архітектури» [9] розміщена принципова схема, що ілюструє життєдіяльність людини і архітектури (Рис.3). В цій графічній інтерпретації, що базується на розкладі головних складових, природних та штучних компонентів, визначені суттєві та другорядні взаємозв'язки, окреслені понятійні блоки, що дає змогу поглибити занурення у естетичну сферу, відчутти вагомість та ґрунтовність висновків. В цій схемі визначена майже та ж сама тріада, що і у Бистрякова І.К.: «труд – діяльність людини» (діяльність), «людина» (розум), «сприйняття» (емоції), але в дещо іншому віалі понять і формулювань, відповідним понятійному трактуванню того часу.

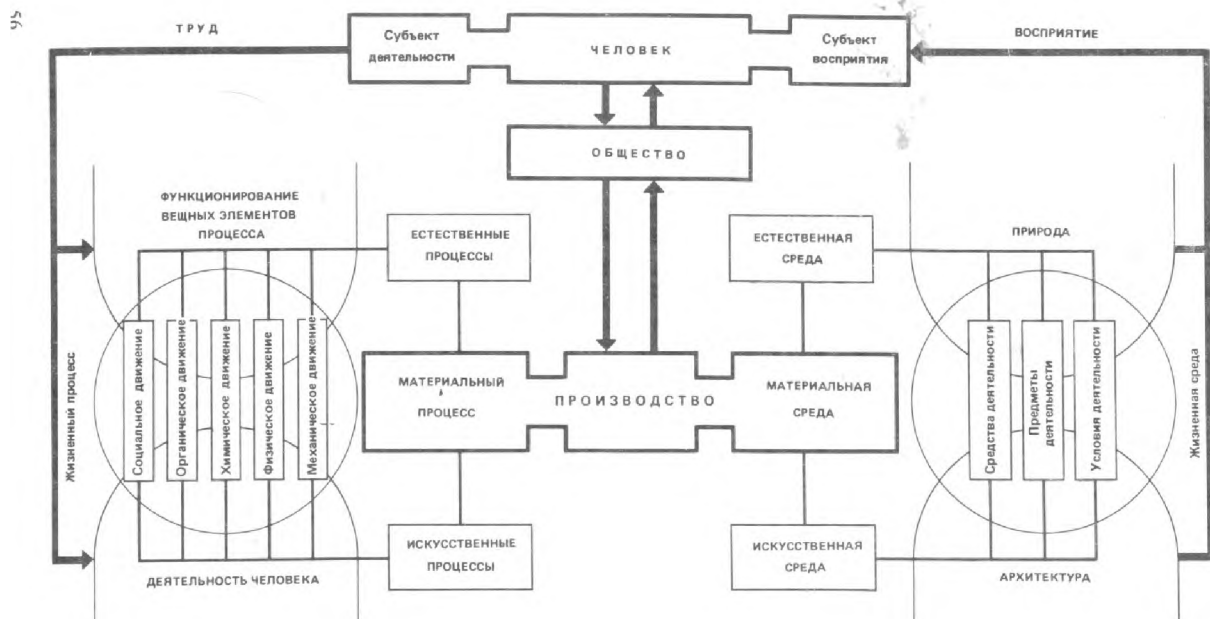

Рис. 3. Принципова схема життєдіяльності людини і архітектури.

Підвищення рівня гармонізації містобудівних утворень Мардер А. П. бачить у активізації засобів архітектурної композиції, створенні містобудівних сценаріїв, доцільному насиченні простору пластично-декоративними засобами [9,- С194 - 196], що певною мірою співпадає з диференцьованим психотипічним підходом.

Висновки та пропозиції. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що застосування естетичної альтернативи при управлінні урбанізованим простором, створює додаткові можливості для значного покращення якості та результатів управління. Також ефективним вважається використання цього методу при гармонізації простору на урбанізованих територіях за рахунок створення упорядкованих, гармонійних зон відпочинку та релаксації, які в подальшому сприятимуть гармонізації всього навколишнього простору. При цьому може бути використана і матриця психотипів, що апробована при розробці наукової роботи в НАУ[14].

Список використаних літературних джерел

1. Болотов Г. І. Характерні ознаки еволюційного процесу творчої діяльності світових майстрів архітектурної спадщини (на прикладі обраних представників: О.Німейєра, К. Танге, Ф. Л. Райта, А. Гауді) / Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-тех. збірник - 2016. - Вип. 46. – К.: КНУБА. С. 34 - 39.
2. Быстряков И. К. Психологический аспект формирования национальной системы хозяйственным развитием // Стратегія розвитку України: економіка, соціологія, право - № 1-2. – 2007. – С. 16 – 29.
3. Быстряков И. К. Экономическое пространство региона: новая исследовательская парадигма // Продуктивні сили України. - №1 (001), - С. 32 – 41.
4. Быстряков И. К. Эстетическая парадигма управления урбанизированным пространством // Досвід та перспективи розвитку міст України. Теорія і практика прийняття містобудівних рішень: Зб. Наук. праць. – вмп. 22. – Київ: Ін-т «Діпромiсто» ім. Ю. М. Білоконя, 2012. – 239 с. – С. 122 – 135.
5. Бычков В.В. Эстетика: Учебник. – М.: Гардарики, 2004. – 556 с.
6. Ворота в глобальную экономику: Пер. с англ. / под ред. В. М. Сергеева. – ФАЗИС, 2001. XXIV + 440 с.
7. Головотюк А.К. Меми та точки сенсу як спосіб ідентифікації та координації дії людини в сучасному міському просторі / Наук. техн. збірник. / Відповід. ред. М. М. Дьомін/ Сучасні проблеми архітектури та містобудування: - К.: КНУБА, 2018, вип. 52. – 454 с. С. 44 – 50.
8. Допішній М.І. Регіональна політика на рубежі ХХ – ХХІ століть: нові пріоритети. – Київ: Наукова думка, 2006. – 512 с.

- 9 Евсюков В.В. Мифы о мироздании: Вселенная в религиозно-мифологических представлениях. – М.: Политиздат, 1986. – 112с. – (Беседы о мире и человеке).
10. Иноземцев В.Л. Пределы «догоняющего» развития. – М.: ЗАО Изд-во «Экономика», 2000. – 295 с.
- 11 Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура: Пер. с англ./ под ред. О. И. Шкаратана. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
12. Мардер А. П. Эстетика архитектуры: Теоретические проблемы архитектурного творчества. – М.: Стройиздат, 1988. – 216 с.: ил.
13. Народ, государство, регионы: стабильность развития / Под ред. Ф.Уколова, И. К. Быстрякова, В.И. Видянина. – М. : Изд-во «Молодая гвардия», 2001. – 560 с.
14. Розробка наукових основ та практичних рекомендацій щодо формування енерговідповідного матриці психотипу людини архітектурного середовища/ Держбюджетна (кафедральна) науково-дослідна робота № 33/10.01.07// Кафедра містобудування, ННІАП НАУ. - К.: НАУ. – 2018, - 36 с.
- 15.Регіони України : проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку : Монографія / за ред. З.С.Варналія. – Київ: Знання України, 2005. – 498 с.
16. Семіноженко В.П., Данилишин Б. М. Новий регіоналізм. - Київ: Наук. думка, 2005. – 160 с.
17. Сорос Джордж. Кризис мирового капитализма: Открытое общество в опасности /Пер. с англ. – М.: ИНФРА, 1999 . – XXVI +440 с.
18. Теория управления: Учебник / В. Ф. Уколов, А. М. Масс, И. К. Быстряков. – Изд. 3, доп., «Экономика», 2007. – 704с.
19. Трубина Е. Г. Город в теории: опыты осмысления пространства. – М.: Новое литературное обозрение, 2011. – 520с.
20. Ускова Д.Н. Развитие интерпретирующей способности личности: Монография. – М.: Социум, 2006. – 304 с.
21. Яковлев Е.Г. Эстетика: Учеб. пособие для студентов. – М.: Гардарики, 2006. - 464 с.

Аннотация

Болотов Г. И., канд. арит., доцент кафедры градостроительства НАУ.

Роль эстетичной альтернативы в процессе управления урбанизированным пространством и его гармонизации.

В проведенном исследовании рассматривается целесообразность использования эстетической альтернативы для управления и гармонизации урбанизированного пространства на основе сопоставления концептуальных

теоретических разработок трех всемирно известных ученых, энциклопедистов: И. К. Быстрыкова, В.В. Евсюкова, А. П. Мардера.

Быстрыков И.К., украинский экономист – исследователь и практик, доктор экономических наук, профессор, заместитель директора по научной работе «Института экономики природопользования и устойчивого развития НАН Украины», автор множества публикаций. Он активно участвует в решении первоочередных и стратегических задач, стоящих перед экономикой нашей страны. Среди свежих актуальных публикаций Быстрыкова И. К., были отобраны две, в которых рассматриваются проблемы управления урбанизированными пространствами в регионах с использованием эстетической составляющей: «Экономическое пространство региона: новая исследовательская парадигма» и «Эстетическая парадигма управления урбанизированным пространством».

Вторым представителем данного исследования выбран русский философ, историк – Евсюков В. В. (кандидат исторических наук), который занимался научной деятельностью в Сибирском отделении института истории, филологии и философии Академии наук России. Он опубликовал историко-философский трактат: «Мифы о мироздании: Вселенная в религиозно-мифологических представлениях».

В качестве третьего представителя был выбран украинский ученый (доктор архитектуры, профессор), энциклопедист советской эпохи, Мардер А.П., посвятивший свои работы эстетическим проблемам архитектуры. Его главный труд - «Эстетика архитектуры: Теоретические проблемы архитектурного творчества» - весомый результат многолетней научной работы, в котором увлекательно изложены, тщательно разработанные и глубоко обгрунтованные концептуальные положения о эстетической природе архитектуры. Эти положения во многом адекватны положениям, выдвинутыми и другими философами, зодчими, художниками.

Сопоставление аргументированных положений трех корифеев науки для выяснения целесообразности активного использования эстетической альтернативы при управлении сложным, урбанизированным пространством и его гармонизации, следует считать правомерным.

Ключевые слова: целесообразность, использование, эстетическая альтернатива, управление, гармонизация, урбанизированное пространство, сопоставление, концептуальные, теоретические разработки, три, всемирно известные, ученые-энциклопедисты, И. К. Быстрыков, В. В. Евсюков, А. П., Мардер, правомерность

Annotation

Bolotov G. I., Ph.D. Arit., Associate Professor at the Department of Urban Planning of NAU.

The role of aesthetic alternative in the management of urbanized space and its harmonization.

The study examined the feasibility of using an aesthetic alternative for managing and harmonizing urbanized space based on the comparison of conceptual theoretical developments of three world-famous scientists, encyclopedists: I. K. Bystryakova, V.V. Evsyukova, A.P. Marder.

Ukrainian economist - researcher and practitioner, doctor of economics, professor, deputy director for research at the Institute for Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine, author of numerous publications, actively participates in solving the priority and strategic tasks facing the economy of our country. Among the recent topical publications, IK Bystryakov, two were selected in which the problems of managing urbanized spaces in the regions are considered using the aesthetic component: "Economic space of the region: a new research paradigm" and "Aesthetic paradigm of managing urbanized space".

The second representative of this publication is the Russian philosopher, historian - V. Evsyukov. (Candidate of Historical Sciences), who was engaged in research activities in the Siberian weeding of the Institute of History, Philology and Philosophy of the Academy of Sciences of Russia He published a historical-philosophical treatise: "Myths about the universe: the universe in religious and mythological ideas."

Ukrainian scientist (doctor of architecture, professor), encyclopedist of the Soviet era, Marder A.P., who devoted his work to aesthetic problems of architecture, was chosen as the third representative. His main work - "The Aesthetics of Architecture: Theoretical Problems of Architectural Creativity" is a vivid result of many years of scientific work, which fascinatingly set forth, carefully developed and deeply based on the aesthetic nature of architecture. These provisions are in many respects adequate to the provisions put forward by other philosophers, architects, and artists.

Comparison of the reasoned positions of the three luminaries of science to determine the feasibility of actively using the aesthetic alternative when managing a complex, urbonized space and its harmonization should be considered acceptable.

Keywords: expediency, use, aesthetic alternative, management, harmonization, urbanized space, comparison, conceptual, theoretical developments, three, world-famous, encyclopedic scholars, И. К. Bystryakov, V.V. Evsyukov, A.P. Marder.